

Nr 82

**Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt valutareglering; given
Stockholms slott den 9 mars 1973.**

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden,

dels föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt,

dels inhämta riksdagens yttrande över vad föredragande departementschefen förordat.

GUSTAF ADOLF

G. E. STRÄNG

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen begärs riksdagens samtycke till förordnande om fortsatt valutareglering för tiden den 1 juli 1973—den 30 juni 1974. För riksdagens yttrande framläggs i anslutning härtill förslag till bestämmelser om fortsatt giltighet av valutaförordningen under samma tid.

Förslag till

Kungörelse om fortsatt giltighet av valutaförordningen (1959: 264)

Härigenom förordnas, att valutaförordningen (1959: 264), som enligt kungörelse (1972: 136) gäller till utgången av juni 1973, skall äga fortsatt giltighet till utgången av juni 1974.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 9 mars 1973.

Närvarande: Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena WICKMAN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQVIST, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, ODHNOFF, MOBERG, BENGTSSON, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *fortsatt valutareglering* och anför.

Enligt valutalagen (1939: 350) kan Kungl. Maj:t på framställning av fullmäktige i riksbanken under vissa förutsättningar förordna om valutareglering i enlighet med närmare bestämmelser i lagen. I allmänhet får sådant förordnande meddelas för högst ett år i sänder och endast efter riksdagens samtycke. Därvid skall även de valutareglерande föreskrifter som Kungl. Maj:t avser att meddela föreläggas riksdagen. Dessa föreskrifter är intagna i valutaförordningen (1959: 264).

Förordnande om valutareglering har senast meddelats för tiden den 1 juli 1972—den 30 juni 1973.

En närmare redogörelse för bestämmelserna i valutalagen och de hitintills gällande bestämmelserna i valutaförordningen har lämnats i prop. 1968: 55 s. 3—8.

Fullmäktige i riksbanken har i skrivelse den 25 januari 1973 hemställt om fortsatt valutareglering under tiden den 1 juli 1973—den 30 juni 1974. Enligt riksbanksfullmäktige bör valutaregleringen avse samma lagrum i valutalagen, som nu äger tillämpning, nämligen 2 § första stycket 1, 2 och 4—7, 5 § 1 och 3 samt 9 §. I skrivelsen framhåller fullmäktige att anledning alltjämt föreligger att ta valutalagens gällande fullmakter i anspråk och att samtidigt ge valutaförordningen fortsatt giltighet.

Efter remiss har yttranden över riksbanksfullmäktiges framställning avgetts av fullmäktige i riksgäldskontoret, Svenska bankföreningen och Svenska sparbanksföreningen.

Fullmäktige i riksgäldskontoret (majoriteten) och *sparbanksföreningen* har inte något att erinra mot framställningen om fortsatt valutareglering. En reservant i riksgäldsfullmäktige, herr Östman, anser dock att fullmäktige bort framhålla önskvärdheten av en väsentlig uppmjukning av valutaregleringen.

Bankföreningen förordar en omprövning av valutaregleringen i liberaliserande syfte och anför bl. a. följande. Valutaregleringen består f. n. dels av generella förbud mot vissa transaktioner, dels av temporära inskränkningar i annars generellt medgivna transaktioner. Enligt bankföreningens uppfattning är det viktigt att de generella förbuden då och då blir föremål för en grundlig översyn, så att man förutsättningslöst på nytt kan pröva vilka restriktioner som kan liberaliseras och vilka som måste bibehållas. När det gäller de temporära restriktionerna ligger det i deras natur att de skall avvecklas så snart förutsättningar för deras bibehållande inte längre föreligger. Den senaste tidens internationella valutaoro, främst knuten till dollarns ställning, bör inte hindra en omprövning av den svenska valutaregleringen i liberaliserande riktning. En sådan omprövning bör ha sin väsentliga utgångspunkt i Sveriges goda valutautveckling och i de behov som näringslivets ökade internationalisering medför. En utredning bör tillsättas med uppdrag att utreda möjligheten att helt eller delvis avveckla de generella förbuden. Valutaregleringens stabiliseringspolitiska effekter bör under normala förhållanden kunna uppnås på annat sätt. Om svenska företag inte får fri tillgång till de alltmer betydelsefulla internationella kapitalmarknaderna, innebär det att de får sämre förutsättningar att lösa sina finansieringsproblem än företag i andra länder. Detta medför ett allvarligt hinder för det svenska näringslivets utvecklingsmöjligheter och en försvagning av dess konkurrenskraft.

Den möjlighet som numera öppnats för svenska industriföretag att låna utomlands för investeringar i Sverige med lånetider på 10—12 år finner bankföreningen välkommen. Kraven på upplåningens långfristighet bör emellertid modifieras om företagets finansieringsmöjligheter skall förbättras väsentligt. Bankföreningen anser därför att dessa krav bör sänkas väsentligt så att även medelfristiga lån kan tas upp utomlands för investeringar i Sverige utan hinder av valutabestämmelserna.

De temporära valutarestriktioner som f. n. gäller infördes i september 1969 på grund av ett för Sverige kritiskt valutaläge. Sverige begagnade sig då av rätten att få temporärt undantag från sina åtaganden enligt OECD:s stadga om liberaliseringar av kapitaltransaktioner. Sedan dess har Sveriges valutareserv återuppbyggts och i den senaste nationalbudgeten räknar man med en fortsatt stark svensk betalningsbalansutveckling. De valutakursändringar som skett nyligen ger inte anledning att bedöma denna utveckling mindre positivt. Det är enligt bankföreningens mening glädjande att de temporära restriktionerna i praktiken uppmjukats under åren 1971 och 1972 och att detta har kunnat ske samtidigt som många länder skärpt sina valutaregleringar på grund av den internationella valutaoron. Eftersom Sverige genom sitt tidigare åtagande gentemot OECD anslutit sig till uppfattningen att ifrågavarande

transaktioner skall vara fria i normala valutalägen, anser bankföreningen det inte rimligt att de kvarvarande hindren för det svenska näringslivets verksamhet upprätthålls i dagens starka valutaläge för Sverige. Sverige bör därför snarast återgå till den liberaliseringsgrad som rådde omedelbart före september 1969. En sådan liberalisering skulle bl. a. innebära att utgående direkta investeringar blev tillåtna även om de inte uppfyllde nu ställda krav. Bankföreningen anser det väsentligt att svenska restriktioner inte hindrar den starka ökning av företagsamhetens internationalisering som gjort sig märkbar under senare år. Investeringar av sådan storlek och karaktär att de skulle skada någon av de berörda ländernas ekonomier — t. ex. vid utflyttning av industrier — har OECD-länderna i omnämnda stadga bevarat en generell rätt att hindra.

När det gäller refinansiering utomlands av svenska exportörers exportkrediter anser bankföreningen att finansieringsmöjligheterna bör utvidgas med hänsyn till den ofta avgörande betydelse i konkurrensen med andra säljare som leverantörskrediterna har.

Den ökade osäkerheten beträffande många valutors kursutveckling har vidare medfört ett starkt stegrat behov för företagen att skydda sig mot riskerna för valutakursförluster i samband med sina utlandstransaktioner. Nuvarande valutabestämmelser begränsar allvarligt de svenska bankernas möjligheter att göra s. k. multilaterala terminsaffärer. Det är högst önskvärt att de svenska bankerna ges samma möjligheter som utländska banker att genom multilaterala terminsaffärer tillgodose företagens uppkommande behov av kurssäkring. En omprövning av gällande bestämmelser i detta hänseende bör snarast komma till stånd. Risker för kursförluster föreligger ofta för exportföretag som genom sin försäljning får fleråriga fordringar i utländska valutor. Ett sätt att täcka kursrisken är att företaget genom upplåning i samma valutor skaffar sig skulder som tidsmässigt är synkroniserade med fordringarna. Sådan upplåning på flera års sikt kan även behöva ske för att kurssäkra exportkontrakt redan innan själva exporttransaktionerna är genomförda. Bankföreningen anser därför att företagen bör ges vidgade möjligheter till medelfristig upplåning utomlands. De svenska affärsbankerna bör få rätt att i eget namn ta upp kredit utomlands för att lämna motsvarande lån till svenska företag för finansiering av såväl inhemska investeringar som export och import.

Om de föreslagna liberaliseringarna genomförs, ökar valutatransaktionerna över Sveriges gränser i båda riktningarna, dvs. både de som medför valutainflöde och de som medför valutautflöde. Effekterna på valutareserven tenderar att uppväga varandra. Bankföreningen anser att liberaliseringarna är ägnade att stärka Sveriges internationella konkurrenskraft och export och att förbättra näringslivets produktions-effektivitet och sysselsättningsmöjligheter. Under förutsättning att

nämnda förslag om ytterligare liberalisering av valutarestriktionerna och om en utredning för att se över valutaregleringen beaktas vill bankföreningen inte rikta invändningar mot att regleringens giltighet utsträcks ännu ett år.

Departementschefen

Valutaregleringens författningsmässiga grundval utgörs av 1939 års valutatalag, vilken numera gäller t. v. Valutalagen är en fullmaktslag som ger Kungl. Maj:t möjlighet att under vissa i lagen givna betingelser meddela valutareglrande bestämmelser inom gränser som anges i lagen. Under fredsförhållanden får ett sådant förordnande i princip ges endast med riksdagens samtycke och för en tid av högst ett år i sänder. Samtidigt skall de valutareglrande bestämmelser som Kungl. Maj:t ämnar utfärda med stöd av den begärda fullmakten föreläggas riksdagen. Sedan år 1959 finns dessa bestämmelser i valutaförordningen. Varje gång riksdagen lämnat samtycke till fortsatt valutareglering har valutaförordningen förlängts för motsvarande tid.

Förordnande om valutareglering har med riksdagens samtycke senast meddelats för tiden den 1 juli 1972—den 30 juni 1973. Valutaförordningen gäller för samma tid. Riksbanksfullmäktige har funnit valutareglering behövlig även efter den 30 juni i år och har därför hemställt om fortsatt sådan reglering för tiden t. o. m. den 30 juni 1974. En fortsatt valutareglering har accepterats även av majoriteten i riksgäldsfullmäktige och, under vissa förutsättningar, av Svenska bankföreningen samt av Svenska sparbanksföreningen.

Valutareserven har de senaste åren utsatts för kraftiga fluktuationer. Under år 1969 minskade den med 1 853 milj. kr. medan den under åren 1970, 1971 och 1972 ökade med 394, 1 208 resp. 2 251 milj. kr. Vid utgången av år 1972 uppgick valutareserven till 7 731 milj. kr. Storleken av valutareserven är således inte särskilt betydande mot bakgrund av de nämnda fluktuationerna. Dessa har f. ö. på senare tid visat en benägenhet att öka, inte bara för Sveriges del utan även internationellt sett. De uppmärksammande kriserna på valutaområdet innevarande år har ytterligare framhävt denna utveckling. Under tiden januari—februari kunde riksbanken för Sveriges del registrera ett kapitalinflöde på ca 1 miljard kronor. Även om valutaregleringen inte ger ett fullgott skydd mot ej önskade betalningsströmmar, talar det inträffade enligt min mening för ett bibehållande av de kontrollmöjligheter som genom en sådan reglering står till buds.

Valutaregleringen som penningpolitiskt instrument är också väl så viktig som möjligheterna att genom den dämpa fluktuationer i valutareserven. De lättnader som bankföreningen har föreslagit skulle i detta

avseende kunna leda till att den inhemska penningpolitiken i vissa lägen helt fick inriktas på att utjämna fluktuationer till följd av ingående och utgående kapitalrörelser. Möjligheterna att använda penningpolitiken som konjunkturpolitiskt instrument skulle därigenom avsevärt minska eller helt försvinna. De länder, som under den senaste krisen varit värst utsatta för kapitalrörelsernas spel, har sålunda efter hand tvingats att vidta åtgärder för att bringa kapitalrörelserna under bättre kontroll. Jag kan därför inte godta bankföreningens ståndpunkt att acceptera en fortsatt valutareglering endast under förutsättning att de av föreningen föreslagna åtgärderna vidtas.

Enligt min uppfattning talar de nyligen inträffade händelserna på valutaområdet och de allmänna erfarenheterna av utvecklingen inom detta för ett bibehållande av den rådande valutaregleringen. Giltighetstiden för det nu löpande förordnandet om valutareglering utgår, som jag redan nämnt, den 30 juni detta år. Med hänsyn till vad jag nu anfört bör riksdagens samtycke inhämtas till förordnande om valutareglering för ytterligare ett år. I enlighet med riksbanksfullmäktiges förslag bör förordnandet omfatta samma bestämmelser i valutalagen som f. n.

Under återopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t

dels begär riksdagens samtycke till att Kungl. Maj:t med stöd av 1 § tredje stycket valutalagen (1939: 350) förordnar, att vad som föreskrivs i 2 § första stycket 1, 2 och 4—7, 5 § 1 och 3 samt 9 § samma lag skall äga fortsatt tillämpning under tiden den 1 juli 1973—den 30 juni 1974,

dels inhämtar riksdagens yttrande över ett inom finansdepartementet upprättat förslag till kungörelse om fortsatt giltighet av valutaförordningen (1959: 264).

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gunnel Anderson

